

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO ĮSTATYMO NR. I-1489 14, 28, 29
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-3419

2024 m. d. Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2024 m. vasario 28 d. sprendimo Nr. SV- S- 1303 „Dėl teisės aktų projektų išvadų“ 1 punktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Iš dalies pritarti Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 14, 28, 29 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIVP-3419 (toliau – Įstatymo projektas) ir siūlyti Lietuvos Respublikos Seimui tobulinti Įstatymo projektą pagal šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Įstatymo projekto 1 straipsniu siūloma papildyti Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 14 straipsnio 3 dalį, nustatant, kad pedagoginės psichologinės tarnybos asmenims, kurie turi didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių dėl įgimtų ar įgytų sutrikimų, atskirais atvejais rekomenduotų ugdytis grupėje ar klasėje, skirtoje mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių. Siekiant tėvams (globėjams, rūpintojams) padėti pasirinkti geriausiai vaiko ugdymosi poreikius galinčią atliepti mokyklą, rekomendacijas dėl mokyklos pasirinkimo turi teikti savivaldybių pedagoginės psichologinės tarnybos, vadovaudamosi Švietimo įstatymo 14 straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka. Dabartinis teisinis reguliavimas leidžia pedagoginėms psichologinėms tarnyboms konsultuoti ir dėl vaiko poreikius geriausiai atitinkančios ugdymo organizavimo formos bei teikti dėl to rekomendacijas, todėl siūlymas įstatymo lygmeniu įtvirtinti pedagoginėms psichologinėms tarnyboms prievolę teikti rekomendaciją dėl ugdymosi specialiosios paskirties klasėje ar grupėje laikytinas pertekliniu. Atsižvelgiant į tai, siūloma Švietimo įstatymo 14 straipsnio 3 dalies keitimo atsisakyti.

2. 2024 m. rugsėjo 1 d. įsigalioja Švietimo įstatymo 14 straipsnio 7 dalies nuostata, įpareigojanti visas privalomąjį ir visuotinį švietimą teikiančias mokyklas, kitus švietimo teikėjus įgyvendinti mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymą. Taigi, mokyklos vadovaudamosi Švietimo įstatymo 5 straipsnyje įtvirtintu įtraukties principu turi ieškoti sprendimų pritaikyti ugdymo procesą, ugdymo aplinkas, priemones ir bendravimo būdus (kalbų, tekstų, vertimo,

Brailio rašto, alternatyvių bendravimo būdų, priemonių ir formų naudojimą ir pan.) prie individualių kiekvieno besimokančiojo reikių. Šiam tikslui pasiekti savivaldybės turi užtikrinti mokyklų tinklą, sudarantį galimybes įvairių specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams mokytis drauge su bendraamžiais. Remiantis Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenimis, savivaldybės ir jų mokyklos vis dar yra labai skirtingai pasirengusios įtraukčiai: 2023 m. 24,8 proc. bendrojo ugdymo mokyklų įėjimai (nėra nuovažos, panduso ir pan.) buvo nepritaikyti, t. y. judant vežimėliu, skirtu asmeniui su negalia, į jas savarankiškai patekti nebuvo galimybės, 53 proc. mokyklų lauko ir vidaus durys buvo per siauros arba buvo kitų kliūčių judant vežimėliu, skirtu asmeniui su negalia. 69,6 proc. mokyklų nebuvo galimybės laisvai judėti tarp mokyklos aukštų, 47,7 proc. mokyklų nė vienas sanitarinis mazgas nebuvo pritaikytas žmonėms su negalia. Įstatymo projekto 3 straipsniu siūloma nustatyti galimybę mokyklos savininko teises ir pareigas įgyvendinančiai institucijai (dalyvių susirinkimui) siūlyti mokiniui mokytis kitoje mokykloje, kurios savininko teises ir pareigas įgyvendina ta pati institucija. Siekiant išvengti atvejų, kai mokyklose susidarytų itin didelis mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, skaičius, siūlytina nustatyti didžiausią galimą mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, skaičių mokykloje ir taip skatinti tolygų visų mokinių pasiskirstymą ir nuoseklų visų mokyklų įtraukiojo ugdymo įgyvendinimo stiprinimą.

Šiuo metu Lietuvoje, Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenimis, mokiniai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių, sudaro apie 15 proc. visų besimokančiųjų. Siekiant, kad mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, skaičius mokykloje nebūtų neproporcingai didesnis nei vidutinis mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, skaičius šalyje, siūlytina nustatyti, kad mokyklose mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, būtų ne daugiau nei 20 proc. bei numatyti išimtį tais atvejais, kai visų mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, gyvenamoji vieta yra priskirtoje mokyklos aptarnavimo teritorijoje.

Atsižvelgiant į tai, siūloma Įstatymo projekto 2 straipsniu keičiamo Švietimo įstatymo 28 straipsnio 6 dalį išdėstyti taip:

„6. Savivaldybė privalo turėti optimalų pradinio, pagrindinio, vidurinio ir neformaliojo vaikų ir suaugusiųjų švietimo programų teikėjų tinklą, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę, užtikrinantį lygias galimybes kiekvienam mokytis drauge su bendraamžiais, teisę mokytis valstybine kalba ir pagalbą mokiniui, mokytojui ir mokyklai teikiančių įstaigų tinklą. Savivaldybė užtikrina sistemingą ir nuoseklų Švietimo įstatymo 5 straipsnio 5 punkte nustatyto įtraukties principo įgyvendinimo plėtrą mokyklose. Mokyklose, išskyrus mokyklas, skirtas mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, gali būti ne daugiau kaip penktadalis nuo visų mokykloje besimokančių mokinių, išskyrus tuos atvejus, kai visų mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, deklaruota gyvenamoji vieta yra priskirtoje mokyklos aptarnavimo teritorijoje. Vietovėse, kuriose savivaldybė neužtikrina asmenų teisės mokytis pagal

ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas valstybine kalba, gali būti steigiamos valstybinės mokyklos, kuriose ugdymo programos vykdomos valstybine kalba.“

3. Įstatymo projekto 3 straipsniu siūloma papildyti Švietimo įstatymo 29 straipsnį 3¹ dalimi, reglamentuojančia mokyklos, kurioje negali būti užtikrintos tinkamos sąlygos ugdytis mokiniui, turinčiam didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių ir kurio deklaruota gyvenamoji vieta yra mokyklai priskirtoje aptarnavimo teritorijoje, savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos (dalyvių susirinkimo) ir mokyklos vadovo veiksmai. Tinkamos sąlygos visose mokyklose turi būti suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija) 2 straipsnyje, įvertinant, kad būtini ir tinkami pakeitimai ir pritaikymas turėtų būti tokie, kurių reikia konkrečiam mokiniui, kad būtent jam būtų užtikrinta galimybė mokykloje ugdytis lygiai su kitais mokiniais, ir dėl kurių nepatiriama neproporcinga ar nepagrįsta našta mokyklai ir jos steigėjui. Atsižvelgiant į Konvencijos išaiškinime dėl teisės į įtraukų švietimą Bendrosios pastabos Nr. 4 (2016) 28 pastabą, kuri numato, kad priemonės, skirtos užtikrinti tinkamas sąlygas, turi būti patvirtintos nacionaliniu, vietos ir švietimo įstaigų lygiu ir visais švietimo lygmenimis. Siekiant įgyvendinti Konvencijos 2 straipsnio nuostatą, sprendimui siūlyti mokiniui mokytis kitoje mokykloje turėtų pritarti nacionalinio lygmens įgaliota institucija. Mokiniais, turintiems didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, tam tikrais atvejais gali būti reikalinga ne tik švietimo pagalba, bet ir tam tikros asmens sveikatos priežiūros paslaugos, todėl tam laikotarpiui, kol mokinsys mokysis, sutelkti šias paslaugas teikiančių specialistų komandą į mokyklą kartais gali būti neįmanoma. Be to, mokykloje vaiko ugdymosi poreikiai gali būti neužtikrinti ne tik dėl fizinės aplinkos trūkumų, bet ir (arba) dėl mokytojų kompetencijų, arba (ir) reikiamų pagalbų ir paslaugų dėl žmogiškųjų išteklių stygiaus, nerandant jas galinčių teikti specialistų arba dėl planuojamo jų darbo krūvio, nes pagalba turi būti teikiama mokinio dalyvavimo ugdymo proceso metu. Tačiau neproporcinga ir nepagrįsta našta negali būti laikoma svarbesne nei geriausi vaiko interesai, todėl pirmiausia turi būti siekiama užtikrinti tinkamas sąlygas visiems vaikams lygiomis teisėmis naudotis savo teise į kokybišką švietimą, o neproporcinga ir nepagrįsta našta vertinama vėliau. Siekiant išvengti neapibrėžtumo, būtina nustatyti vienodą veiksmų seką visoms mokykloms, o siekiant sudaryti galimybę tėvams (globėjams, rūpintojams) aktyviau įsitraukti į galutinį sprendimo priėmimą dėl mokyklos parinkimo, – nustatyti, kad mokinio, turinčio didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, tėvams (globėjams, rūpintojams) būtų sudaromos sąlygos rinktis mokyklą iš ne mažiau nei dviejų mokyklų, jeigu mokykloje, priskirtoje pagal mokinio deklaruotą gyvenamąją vietą, dėl neproporcingos ar nepagrįstos naštos neįmanoma užtikrinti tinkamo sąlygų pritaikymo mokytis. Nustatyti, ar užtikrinti tinkamą sąlygų pritaikymą mokytis yra nepagrįsta ar neproporcinga našta dėl konkretaus mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių įvairovės ir individualumo, įmanoma tik praktiškai susipažinus su

mokinio poreikiais, todėl pareiga priimti mokinį mokytis į mokyklą turi būti įgyvendinta prieš įvertinant tinkamo sąlygų mokytis pritaikymo naštos neproporcingumą ar nepagrįstumą.

Taip pat Įstatymo projekto teikėjai 3 straipsniu siūlo Švietimo įstatymo 29 straipsnio 3¹ dalyje numatyti, kad tėvams (globėjams, rūpintojams) nesutikus su pateiktu pasiūlymu, sprendimą dėl to, kuri mokykla gali geriausiai užtikrinti vaikui ugdymo pritaikymą ir (ar) švietimo pagalbos teikimą priima savivaldybės vaiko gerovės komisija pritarus Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai. Kaip jau minėta, turėtų būti užtikrinta, kad tėvai (globėjai, rūpintojai) aktyviai įsitrauktų į galutinį sprendimo priėmimą dėl mokyklos parinkimo, todėl siūlome numatyti ne konfliktinių situacijų, kai būtų pasiūloma tik viena ir galbūt mokinio poreikių neatitinkanti, jo tėvų (globėjų, rūpintojų) netenkinanti mokykla, reglamentavimą, bet sudaryti jiems sąlygas rinktis mokyklą iš ne mažiau nei dviejų mokyklų, dėl kurių, jas įvertinusi atsižvelgdama į mokinio, turinčiam didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, geriausius interesus, dar turėtų pritarti švietimo, mokslo ir sporto ministro įgaliota institucija. Atsižvelgiant į tai, siūloma Įstatymo projekto 3 straipsniu keičiamo Švietimo įstatymo 29 straipsnį papildyti 3¹ dalimi ir ją išdėstyti taip:

„3¹. Jei išnaudojus visas įmanomas pagalbos vaikui priemonės, skirtas pritaikyti ugdymo(si) sąlygas mokiniui, turinčiam didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, mokykla negali patenkinti visų jo poreikių ir pagal švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatytą tvarką įvertinama, kad dėl neproporcingos ar nepagrįstos naštos mokykloje neįmanoma priimtam mokytis mokiniui, turinčiam didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, užtikrinti tinkamo sąlygų pritaikymo mokytis, mokyklos vadovas kreipiasi su motyvuotu prašymu į savivaldybės vykdomąją instituciją (savivaldybės mokyklos – biudžetinės įstaigos ir viešosios įstaigos, kurių savininkė yra savivaldybė), savininko teises ir pareigas įgyvendinančią instituciją (dalyvių susirinkimą) (valstybinės mokyklos – biudžetinės ir viešosios įstaigos ir savivaldybės mokyklos – viešosios įstaigos, kurios dalininkė yra savivaldybė), savininką (dalyvių susirinkimą) (kitų mokyklų) dėl siūlymo mokiniui, turinčiam didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, tinkamo sąlygų pritaikymo ir (ar) mokytis kitoje mokykloje. Savivaldybės vykdomoji institucija, savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas) ar savininkas (dalyvių susirinkimas) siūlo tinkamų sąlygų pritaikymą mokytis toje pačioje mokykloje ir (ar), pritarus švietimo, mokslo ir sporto ministro įgaliotai institucijai, mokinio, turinčio didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, tėvams (globėjams, rūpintojams) siūlo pasirinkti mokyklą, iš ne mažiau kaip dviejų mokyklų, kurioje užtikrinamas tinkamas sąlygų pritaikymas mokymuisi ir mokinio vežimas į mokyklą ir atgal.“

Švietimo, mokslo ir sporto ministras